

Från arkeolog till tonsättare: ”Komponerandet är ett slags grävande”

Det är ingen tillfällighet att det ligger en gammal stenåldersyxka vid elpianot hemma hos Hans Gurstad-Nilsson. Han är arkeologen som sadlade om och blev kompositör med en helt egen nisch i det svenska musiklandskapet.

Alböke • Publicerad fredag 06:00

Hans Gurstad-Nilsson har hittat en helt egen nisch i Musiksverige, han skapar musik ur historia.
Foto: Maria Alåsen

Klassiska toner

Om: Barometern-OT:s nya serie om klassisk musik och klassiska tonsättare med anknytning till Kalmar län.

Tidigare delar: Hans Gefors, David Unger, Henrik Strindberg, Elin Gripstrand, Johan Hammerth, Karin Rehnqvist.

Hans Gurstad-Nilsson gräver där han står, och skapar musik ur det förflutna, historien och de egna barndomsminnena.

– Det har blivit min nisch; musik och minne, nutid och dåtid som existerar på samma gång. Jag ser mitt komponerande som ett slags grävande, likt arkeologens, säger han.

Han berättar om sin omväg till tonsättarlivet. Den som började i Tallhagen i Kalmar, där han växte upp med en mamma som sjöng schlager och spelade skvalradio. Och en pappa som skruvade på Kalle Jularbo och Evert Taube så högt inne på sitt kontor att högtalarna sprack.

Själv var Hans inte gammal när han kom på att han kunde ”spela” på äggdelaren som han hittade i kökslådan. Äggdelaren byttes först mot en akustisk gitarr, som han fick av pappan när han fyllde elva och senare mot en elgitarr.

– Men mamma tyckte att det lät bäst när jag spelade på den akustiska.

– Jag ser mitt komponerande som ett slags grävande, säger Hans Gurstad-Nilsson, som tidigare arbetat som arkeolog. Foto: Maria Alåsen

Sin musikaliska utbildning skaffade Hans sig på egen hand, med hjälp av brorsans skivsamling med prog- och bluesrock och senare musik ur punken. I samma veva som tonåringen började förstå hur det gick till att spela gitarr kom det ny musik till honom, bokstavligen.

– Det var nästan som en saga. Ibland när vinden låg på från ett visst håll, då kom den där musiken, ett sjok av toner, in i mitt rum hemma.

Det han hörde var Kalmarbanden, bland annat Ragnarök och Kung Tung, som repade för öppna fönster i Musikhuset på Lindö.

– Jag blev oerhört fascinerad. Då exploderade lusten till musiken, kan man säga. De blev mina förebilder.

Snart satt Hans själv i musikhuset och lirade gitarr med sitt eget band.

I 20-årsåldern flyttade han till Stockholm för att utvecklas musikaliskt. Där mötte han en dag musikern Peter Bryngelsson från Ragnarök på gatan. Hans gav honom ett kassetband med sin musik. Och dagen efter ringde Peter Bryngelsson och frågade om han ville spela i hans band, Triangulus,

– Det var en jättegrej för mig, jag fick turnera med musiker ur den dåvarande proggen, spela i tv och komponera för radio. Från den tiden fick jag med mig känsligheten för musik och förmågan att se skönheten i det ofullkomliga. I Peters musik kunde jag också höra element som gav genklang i mig själv, där finns en ömsintheit men också en melankoli.

Men livet som turnerande musiker passade honom inte. Efter tre år hoppade Hans av.

– Jag har egentligen aldrig tyckt om att stå på scenen.

Vad skulle han nu hitta på? Han hade ju sitt andra stora intresse, arkeologin. Det hade han haft ända sedan han som liten gjorde sitt allra första fornyfynd på Lindöskolans gård. Strax intill en damm på baksidan av skolan upptäckte han en dag en rostfärgad ögla i marken, och när han drog i den kom det upp en gammal spjutspets av järn.

– Det var ett magiskt ögonblick. Jag sprang ner på toaletten för att skölja av den. När jag kom ut stod en av de stora killarna där. Han tog spjutspetsen ifrån mig, jag vågade inte berätta det för de vuxna.

30 år senare gjorde han musik av händelsen, ett ”arkeologiskt psykodrama” för stråkkvintett, om lycka som förbyts i besvikelse och sorg.

Desto ljusare är minnet förknippat med stenåldersyxan, den som idag ligger vid hans piano.

En stor del av Hans ungdom gick åt till att cykla runt i Kalmartrakten, vandra på åkrarna och leta efter bortglömda boplatser och stenåldersfynd. Tillsammans med en kompis fick han ihop en stor samling som de båda senare skänkte till Kalmar läns museum. En gång när var

Hans var ute i Skammelstorp och letade fornynd fick han punktering på cykeln. En bonde tyckte synd om pojken: Jag ska laga cykeln åt dig.

– När jag berättade vad jag gjorde där ute hämtade han den här fina yxan: Här får du!

Hunden Alma får vara med på ett hörn när husse Hans-Gursta Nilsson skapar ny musik i datorn. Foto: Maria Alåsen

I drygt tio år arbetade Hans som arkeolog på läns museet, innan han tröttnade på akademikerlivet.

– Jag träffade kompisar som var tonsättare. Fan också, tänkte jag, varför satsade inte jag också på komponerandet? Nu är det för sent, jag kan ju inte ens läsa noter.

Ett tag var han nästan desperat, berättar han. Men ett nytt hopp tändes, då han hittade Gotlands tonsättarskola på nätet. Han började komponera frenetiskt på gehör och skickade iväg arbetsprov. Lyckan var stor när han blev antagen.

– Jag var fullständigt i sjunde himlen, det kändes som att komma hem.

Det blev tre år på Gotlands tonsättarskola och ytterligare fem år på Högskolan för scen och musik i Göteborg, där han 2013 tog masterexamen i komposition.

– Mina lärare Per Mårtensson och Sven-David Sandström betydde mycket på vägen, liksom Henrik Strindberg som också kommer från Kalmar.

Som kompositör rör sig Hans i ett gränsland mellan traditionell och ny musik.

– Det är i gränsskikten man hittar den mest intressanta musiken, tycker jag. Jag ser ingen motsättning i den komplexitet man hittar i den klassiska musiken och den skönhet man kan hitta i popmusik. Jag vill bejaka rikedomerna i det. Men det var lite tabu när jag började komponera. Det var kitsch, enligt efterkrigsgenerationens tonsättare som ville skapa från noll.

Hans utgår ofta från berättelser och speciella platser i sina verk. Han har bland annat skrivit ett verk om Göteborgs stads förändring.

– För mig kan popmusik vara lika intressant som klassisk musik, säger Hans Gurstad-Nilsson
Foto: Maria Alåsen

– Att vara på en plats i nutiden men också känna alla tidslagren, det är jag oerhört fascinerad av.

I stråkorkesterstycket ”Open house” har han inspirerats av ett barndomsminne från det gamla varmbadhuset i Kalmar.

– Jag satt och komponerade. Plötsligt väcktes det här minnet, det var glasklart. Jag såg hur jag som tolvåring klättrar in genom ett hål i muren på baksidan, in till bassängen och glastaket med jugendmönster. Det var en sådan skönhetsupplevelse, men samtidigt spöklikt. Jag fick en känsla av fullständig närvaro. Musiken är en värld för sig, den sitter ihop med verkligheten på de mest förunderliga sätt och det är helt individuellt hur det där ser ut.

I Hans lilla arbetsrum ryms nästan bara elpianot och en dator. En gitarr står lutad mot väggen.

– Jag brukar botanisera på pianot eller gitarren, innan jag skriver in i notprogrammet på datorn.

Han arbetar disciplinerat, nästan varje dag.

– Jag har behov av att göra mycket, sedan sovrar jag. Man vet aldrig vad det ska bli. Och du blir aldrig fullärd. Du kan bara förfina det du vill få fram. Och då kan det vara en fördel att bli äldre.

Idag ångrar han inte att han tog en omväg om arkeologin.

– Nej. Jag skulle önska att jag haft fler verk i ryggsäcken, men samtidigt kan jag tänka: Jag har inte gjort mina största hits än, säger han och skrattar gott.

Fakta

Hans Gurstad Nilsson om...

...varför den klassiska musiken är en jämförelsevis smal konstart i Sverige:

“Det finns flera skäl. Vi är ett litet land, och framtidstanken har varit stark här. Kanske är det därför popmusiken är väldigt stor. Sedan har vi inte haft någon Jean Sibelius eller Edvard Grieg, det betyder en del. Den nya konstmusiken har samtidigt varit lätt att avfärda, eftersom den har låtit så dissonant. Det gör ju att man som tonsättare ofta kan mötas av misstänksamhet, ånej, inte nutida musik liksom. Men trots all massproducerad och digitalt framtagen musik som vi översköljs med, är jag ändå optimistisk. För det är som mamma sa: Det är finast när du spelar på den akustiska gitarren.”

...sina bästa råd till ovana lyssnare av klassisk musik:

“Lyssna till Bachs orkestersvit nr 1 i C-dur, ‘Overture’. Bach kan man ibland förknippa med det tunga allvaret, men här fullständigt briserar han i dansmusik, och det är så underbart. Det är samma fallenhet för enkla men undersköna melodier som hos Benny Andersson.”